

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ผู้วิจัย ได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. สถิติที่ใช้และการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผล
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำแนกตามความคิดเห็นของพระภิกษุ กรรมการวัด
และผู้ใหญ่บ้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขต
ปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอ
ท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับพอใช้

2. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำแนกตามความคิดเห็นของพระภิกษุ กรรมการวัด และผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย คือ พระภิกษุจาก 93 วัด จำนวน 345 รูป กรรมการวัดจาก 93 วัด จำนวน 242 คน และผู้ใหญ่บ้านจาก 98 หมู่บ้าน จำนวน 98 คน รวมทั้งสิ้น 685 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ กรรมการวัด และผู้ใหญ่บ้านในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ได้จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ และการเทียบสัดส่วนของประชากรแต่ละกลุ่มได้พระภิกษุจำนวน 124 รูป กรรมการวัดจำนวน 84 คน และผู้ใหญ่บ้านจำนวน 38 คน ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำนวน 246 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง โดยการแบ่งออก 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามรายการ (Check Lists) จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของ ลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scales) จำนวน 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

สถิติที่ใช้และการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชากร โดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
3. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็น พระภิกษุ กรรมกรวัด และผู้ใหญ่บ้านต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ ใช้สถิติ F-test (One way ANOVA) และหากพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการ LSD (Least Significance Different)
4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยวิธีการจัดกลุ่มประเด็นสำคัญแล้วนำเสนอเชิงพรรณนา

สรุปผล

จากการวิจัยการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ กรรมกรวัด และผู้ใหญ่บ้านพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 246 รูป/คน เป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ 246 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร พบว่า เป็นพระภิกษุ จำนวน 124 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.4 เป็นกรรมกรวัด จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 34.1 เป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4
2. ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี จำนวน 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม และอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ กรรมการวัด และผู้ใหญ่บ้าน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการปกครอง พระสงฆ์ฝ่ายปกครองระดับสูงควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้ได้เรียนพระปริยัติและปฏิบัติอย่างทั่วถึง และเจ้าอาวาสควรลงโทษพระภิกษุสามเณรที่ไม่ปฏิบัติตามพระวินัยและกฎระเบียบของวัด

ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการเป็นพระวิทยากรอบรมธรรมในสถานศึกษา และวัดควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนาธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านการศึกษา ควรจัดหาทุนการศึกษาไว้อย่างพอเพียงกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่มีความสนใจในพระพุทธศาสนา และควรปรับปรุงระบบการศึกษาของสงฆ์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อให้โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง และควรปรับปรุงวัดให้เป็นแหล่งการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชน

ด้านสาธารณูปการ ในการก่อสร้างควรคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับไม่ควรก่อสร้างเพื่อสะสมวัตถุ หรือเพื่อแข่งบารมีกัน และเจ้าอาวาสและคณะกรรมการควรได้มีการวางแผนก่อนจะดำเนินการก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างใดๆ ภายในวัดให้เป็นสัดส่วนเรียบร้อยสวยงาม

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้แนะทิศทางที่ถูกต้องที่ควรในการพัฒนาชุมชน และรัฐ หรือวัดควรจัดสวัสดิการคำรักษาพยาบาลแก่ภิกษุสามเณรที่อาพาธ

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการวิจัยการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับพอใช้

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับดี จึงไม่เกินไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าอาวาสส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม และกฎหมายอื่นกำหนดไว้ อย่างด่งแท้ รวมถึงมีความมุ่งมั่นอย่างสูงยิ่งในการที่จะพัฒนาวัด การบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์ นำความรู้สมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารวัดให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ทันสมัยขึ้น และปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างไกล วางโครงสร้างที่ดี (Infrastructure) รับฟังเสียงมหาชน (Public Hearing) และพร้อมที่จะปรับระบบ (Re-Engineering) อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ เรื่อง วิเวกรัมย์ (2552 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานตามหลัก

ธรรมาภิบาลของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พระวิรุฒ นรรัตน์ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์กับภารกิจทั้ง 6 ทั้งด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พระณัฐพล จูติธมฺโม (ปราบพินาศ) (2553 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตชนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตชนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับ ทวี เขจรกุล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับ พระมหาสุพจน์ สมานคำ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามภารกิจของ

วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับ พระมหาคุณ จีระวุฒ โสภณ (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการศึกษาสภาพการบริหารงานการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอและระดับตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอและระดับตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 2 การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวัดจำแนกเป็น พระภิกษุ กรรมการวัด และผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของพระภิกษุ กรรมการวัด และผู้ใหญ่บ้าน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เจ้าอาวาสมีการปกครองคณะสงฆ์โดยยึดการปกครองตามหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบของมหาเถรสมาคม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ และยังได้ตระหนักถึงความเจริญมั่นคงของวัด การพัฒนาวัดให้มีศักยภาพที่เอื้ออำนวยคุณภาพประโยชน์ต่อประชาชน ชุมชนและสังคม โดยในตำบลหนึ่งๆ ได้รับมอบหมายให้เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครอง จะต้องดำเนินการแก้ไขให้เป็นไปโดยชอบและเกิดความเรียบร้อย เว้นแต่เหตุสุดวิสัยจึงรายงานให้ผู้บังคับบัญชาเหนือตนแก้ไขต่อไป ในบางกรณีอาจให้รองเจ้าคณะอำเภอร่วมพิจารณาและควบคุมวินัยจลยอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นนอกจากนั้นเจ้าคณะอำเภอยังได้รับผิดชอบในการตรวจควบคุม ดูแลวัดทั้งเก่า และสร้างขึ้นใหม่ ดำเนินการให้มีทะเบียน มีเอกสารสิทธิ์เป็นหลักฐาน สังกัดสายการปกครองให้ถูกต้อง พร้อมกับดูแลเจ้าอาวาส และพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครอง อีกทั้งเจ้าคณะอำเภอยังได้เป็นที่ปรึกษา เป็นที่พึ่งของเจ้าอาวาสได้อย่างทั่วถึง โดยมีการจัดประชุมเจ้าอาวาสในเขตการปกครองอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นจึงทำให้การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาส

สอดคล้องกับ พระมหาสุพจน์ สมานคำ (2550 : บทคัดย่อ) ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำแนกตามสถานภาพของเจ้าอาวาสที่คณะกรรมกรวัดดำรงตำแหน่งอยู่ พบว่า เจ้าอาวาสที่เป็น

เจ้าคณะตำบลขึ้นไป และเจ้าอาวาสที่ไม่ได้เป็นเจ้าคณะตำบลขึ้นไป มีการดำเนินงานตามภารกิจของวัดไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ทวี เขจรกุล (2547 : บทคัดย่อ) ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเจ้าอาวาส ภิกษุ สามเณร และคณะกรรมการที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด โดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเจ้าอาวาส สามเณร และคณะกรรมการ ที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดรายด้าน พบว่า บทบาทด้านการปกครองที่มีความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.5

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอให้ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

1.1.1 ควรสนับสนุนให้วัดสามารถดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ และควรสนับสนุนงบประมาณให้วัดต่างๆ ได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เป็นศาสนสถานที่มีความทันสมัยในการให้การศึกษาในระดับที่เหมาะสมกับแต่ละแห่ง ในการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ ตามอัธยาศัยตลอดชีพ โดยจัดหลักสูตรอบรมทางศีลธรรมจริยธรรมตามความเหมาะสมของวัดแต่ละแห่ง เพราะจากผลการวิจัย พบว่าบทบาทเจ้าอาวาสในการปฏิบัติงาน และด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับพอใช้

1.1.2 ควรสนับสนุนการดำเนินงาน ด้านการศาสนศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยเฉพาะ โรงเรียนปริยัติธรรมของคณะสงฆ์แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา ในด้านธรรมะแก่นักเรียนและบุคลากร ในสถานศึกษา หรืออาจร่วมกับสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนในสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้เข้มข้น และปรากฏผลประจักษ์ยิ่งขึ้น เพราะจากผลการวิจัยนี้ พบว่าบทบาทสองด้านนี้เจ้าอาวาสมีการบริหารจัดการอยู่ในระนาบ

1.2 เจ้าอาวาส

1.2.1 ควรได้มีการส่งเสริมสนับสนุนการฝึกฝนอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ปฏิบัติงานตามภารกิจทั้ง 6 ด้านให้บรรลุภารกิจของสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจที่เจ้าอาวาส ควรมีบทบาทเชิงรุกในการเผยแผ่ศาสนธรรมมากขึ้น ไม่ใช่ตั้งรับอย่างเดียว กล่าวคือ

รุกไปตามโรงเรียนและหมู่บ้าน เช่น การประสานงานกับทางโรงเรียนเพื่อเข้าไปมีส่วนในการถ่ายทอดธรรมะแก่เด็กนักเรียน หรือการอบรมคุณธรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เป็นต้น เพราะว่าจากผลการวิจัย พบว่าปฏิบัติงานด้านนี้ของเจ้าอาวาสอยู่ในระดับพอใช้

1.2.2 ควรจัดศาสนสถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนธรรมของชุมชน

1.3 พระภิกษุสามเณร

ควรพัฒนาคนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ด้านปริยัติ และปฏิบัติ เพื่อให้รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อันจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิตใจ และการเผยแผ่ศาสนธรรม เพื่อยังประโยชน์แก่คณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนต่อไป

1.4 กรรมการวัด

ควรได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดในเชิงรุก พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกับอาวาส และภิกษุสงฆ์สามเณรในกิจกรรมการพัฒนาสังคม และชุมชน รวมทั้งแสวงหาแหล่งทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามภารกิจทั้ง 6 ด้าน เพื่อให้เกิดความประสานสามัคคีกัน (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน ดังในอดีต

1.5 พุทธศาสนิกชน

ควรจะหาเวลาว่างไปเข้าวัดฟังธรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาเพื่อนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งการถือกุศลวัด โดยการบริจาควัตถุสิ่งของ หรือการช่วยเหลือในทางอื่นเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้ความสุขทางใจแก่ผู้ให้ทาน รวมทั้งเป็นการจรโลงพระพุทธรูปอีกหนทางหนึ่งด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยคราวต่อไป

จากการวิจัยในครั้งนี้ ควรมีการสนับสนุนให้ทำวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ที่มีประสิทธิผลในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

2.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการวัดที่มีขนาดต่างกัน เช่น วัดขนาดเล็ก กลาง และใหญ่

2.3 การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดที่อยู่ในที่ต่างกัน เช่น ระหว่างวัดที่อยู่ในชุมชนเมืองและวัดที่อยู่ชนบท หรือระหว่างวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอท่าบ่อ และวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภออื่นๆ เป็นต้น

2.4 การศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อ หรือเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิผล ในการปฏิบัติภารกิจของเจ้าอาวาส หรือผู้บริหารในองค์กรอื่นๆ